

PROIECTUL DECAMERONUL

29 de povestiri noi
din pandemie

The New York Times Magazine

Ilustrații de
Sophy Hollington

Traduceri de
Ona Frantz, Marin Mălaicu-Hondrari,
Cerasela Barbone, Daniel Nicolescu, Simina Popa,
Gheorghe Miletineanu, Alexandra Turcu

M
PANDORA
M

Prefață de Caitlin Roper

În martie 2020, librăriile au scos la vânzare o carte din secolul al XIV-lea — *Decameronul* lui Giovanni Boccaccio, o antologie de povestiri în ramă spuse de și pentru un grup de femei și bărbați care și-au găsit refugiul la marginea Florenței pe când ciuma făcea ravagii în oraș. În Statele Unite, era perioada când începeam să ne autoizolăm, când învățam ce înseamnă să intri în carantină, și mulți cititori căutau îndrumare în paginile acestei cărți de demult. În timp ce coronavirusul pornea să se răspândească pe tot cuprinsul lumii, romanciera Rivka Galchen lua legătura cu *The New York Times Magazine* ca să ne spună că i-ar plăcea să scrie o povestire cu trimitere la *Decameronul* lui Boccaccio, pentru a-i ajuta pe cititori să înțeleagă ce se întâmplă în prezent. Ne-a plăcut mult ideea, dar ne-am întrebat ce-ar fi dacă, în loc de o povestire, am face un *Decameron* al nostru, cu ficțiune nouă-nouță, scrisă în timpul carantinei.

Am început să contactăm scriitori, solicitându-le să ne ofere propunerile lor — ca să ne facem o idee despre ce fel de povești speră să spună. Câțiva lucrau la romane și nu aveau timp. Unul avea copii mici și nu-și dădea seama cum și dacă ar fi în stare să scrie în aceste condiții. Altul ne-a scris: „Mă tem că acea parte a creierului meu care scrie ficțiune nu se poate inspira deloc din criza actuală“. L-am

înțeles. Nici noi nu eram convingși că ideea are șanse de reușită.

Dar mai apoi, pe măsură ce virusul înșfăca New Yorkul, iar noi cădeam pradă spaimei și suferinței, am început să auzim și altceva, ceva dătător de speranță — interes pentru proiect și idei de povestiri atrăgătoare. Romancierul John Wray spunea că-și dorește să scrie „despre un tânăr din Spania care își închiriază câinii ca să-i ajute pe oameni să evite restricțiile de circulație pretinzând că-și plimbă animalele de companie“. Ideea Monei Awad începea așa: „În ziua când împlinește 40 de ani, o femeie se duce la un spa exclusivist ca să i se facă, drept cadou de ziua ei, unul dintre celebrele lor tratamente faciale. Acolo i se oferă un tratament complet experimental care implică înlăturarea anumitor amintiri neplăcute pentru ca tenul să devină cu adevărat luminos, elastic și neted...“. Charles Yu ne-a spus că are câteva idei, „dar cea care mă provoacă cel mai tare e o povestire spusă din două puncte de vedere: al virusului și-al algoritmului de căutare Google“. Prezentarea făcută de Margaret Atwood pentru povestirea pe care dorea s-o scrie suna așa: „Ea le este spusă unor pământeni aflați în carantină de un extraterestru originar de pe o planetă îndepărtată, care a fost trimis pe Pământ ca parte dintr-un pachet de ajutoare interstelare“. Atât, asta era toată prezentarea. Cum am fi putut să refuzăm? Ne doream să citim toate aceste povești. Ba chiar am ales prea multe proze ca să încapă într-un număr de revistă. Ne-am dat seama rapid, cu durere în suflet, că trebuie să ne oprim din contactat scriitori.

Când au început să sosească povestirile, deși eram afundați până-n gât într-una dintre cele mai terifiante

experiențe din viața noastră, am înțeles că scriitorii fac artă. Nu ne așteptaserăm la o asemenea îndemânare de-a transforma oroarea prezentului nostru în ceva atât de puternic. Ne-a făcut să ne amintim că cea mai bună ficțiune e în stare deopotrivă să te transporte departe de tine însuși, dar și să te ajute, într-un fel, să-ți înțelegi exact situația.

Revista a apărut în 12 iulie, pe când virusul cunoștea un nou val de răspândire pe teritoriul Statelor Unite. Reacția cititorilor a fost rapidă și entuziastă. Ni s-au umplut inboxurile cu mesaje pentru editor care mărturiseau ce mângâiere au oferit aceste povestiri. Nu credem că poate exista un țel mai înalt pentru cartea de față — în oricare dintre avatarurile lui, cel original sau cel de acum, sub forma cărții pe care o țineți în mâini — decât acela de-a oferi încântare și consolare în vremuri sumbre și nesigure. Sperăm s-o citiți sănătoși.

trad. O.F.

**POVESTI CARE
SALVEAZĂ VIETI
INTRODUCERE DE
REYKA GALCHEN**

OKZONIE

Deci tineri se hotărăsc să intre în carantină la marginea Florenței. E anul 1348, vremea ciumei bubonice. Celor atinși de boală le apar umflături la vintre sau la subsuori, apoi pete negre pe brațe și picioare. Unii par sănătoși la masa de dimineață, dar seara deja cinează, se spune, cu strămoșii lor pe lumea cealaltă. Mistreții vin să adulmece și să sfășie leșurile hărănite, apoi intră în convulsii și mor la rândul lor. Ce fac tinerii aceștia după ce au fugit de suferințe și orori indescriptibile? Se pun pe mâncat, cântă și spun cu rândul povești. Într-una dintre ele, o călugăriță își pune pe cap din greșeală, pe post de văl, izmenele iubitului ei. În alta, o femeie cu inima frântă cultivă busuioc într-un ghiveci care conține capul tăiat al iubitului ei. Majoritatea poveștilor sunt naivități frivole, unele sunt triste și niciuna nu se concentrează asupra molimei. Aceasta e structura *Decameronului* lui Giovanni Boccaccio, o carte căreia îi sărbătorim aproape 700 de ani de existență.

Este foarte probabil ca Boccaccio, el însuși originar din Florența, să fi început să scrie *Decameronul* în 1349, anul în care a murit tatăl său, probabil tot de ciumă. A durat câțiva ani până să-și termine cartea. Inițial a fost citită și îndrăgită chiar de oamenii care și-au văzut

murind cam jumătate dintre concetățeni. În mare măsură, poveștile din carte nu sunt noi, ci sunt reîntrupări ale unor povești mai vechi și familiare. Boccaccio își termină *Decameronul* cu o glumă despre cum unii cititori ar putea să-l considere prea ușurel, deși, explică el, trage mult la cântar. Ce să înțelegem din atitudinea asta ludică într-un asemenea moment?

La mijloc de martie, am urmărit și eu, alături de atâția alții, doi pinguini cu creastă care se plimbau liber, cu mersul lor legănat, prin clădirea Acvariului Shedd din Chicago. Pinguinului Wellington i-au căzut cu tronc delfinii albi. Cu toate că atunci probabil că citisem deja zeci de articole despre noul coronavirus, abia vederea pinguinilor izolați și curioși m-a făcut să resimt realitatea pandemiei la nivel emoțional, chiar dacă acele clipuri video mă făceau în același timp să râd și mă ajutau să mă descarc de tensiunea „știrilor“. În mai, trei pinguini Humboldt au vizitat sălile tulburător de pustii ale Muzeului de Artă Nelson-Atkins din Kansas și au zăbovit în fața tablourilor de Caravaggio. Pinguinii aceștia păreau să resimtă ei înșiși ceva din fiorul uimirii pe care îl suscită arta — dezvăluirea aceluia real mereu prezent pe care, în mod paradoxal, îl ascunde informația.

Realitatea e ușor de scăpat din vedere, poate din cauză că o privim tot timpul. Fiica mea, care are șase ani, a avut puține de spus și de întrebat despre pandemie, exceptând câte un plan lansat când și când: să sfâșiem coronavirusul într-un milion de bucățele pe care să le îngropăm în pământ. I se părea a fi o „poveste“ prea supărătoare ca să se gândească la ea de-a dreptul. Dar când echipamentul de protecție personală a ajuns știrea zilei, figurinele ei au

început să poarte armuri făcute din ambalajele de staniol de la ciocolată, sfoară și bandă adezivă. Mai târziu au ajuns să fie înfășurate în discuri cosmetice de vată. Se angajau în bătălii complicate, de neînțeles pentru mine. În momentele mai liniștite, dedicate lecturii, fiica mea devenise obsedată de seria *Wings of Fire*, în care niște dragoni tineri se zbat să împlinescă profeția care spune că ei vor aduce sfârșitul războiului.

Când clipă de clipă se desfășoară o poveste hotărâtoare și reală, de ce să mai apelezi la istorisirii inventate? „Arta este ceea ce face viața mai interesantă decât arta“, nota artistul francez Robert Filliou, din comunitatea Fluxus, într-una dintre lucrările sale, sugerând că nu suntem capabili să surprindem viața dintr-o singură privire. Ca și cum viața ar fi un fel de imagine înșelătoare, precum craniul din tabloul *Ambasadorii*, al lui Hans Holbein cel Tânăr, care se observă doar atunci când privitorul stă mai într-o parte — privit din față, ar putea fi confundat cu un lemn dus de ape sau ar trece pur și simplu neobservat. În limba italiană a epocii lui Boccaccio, cuvântul *novelle* înseamnă și știri, și povestiri. Poveștile din *Decameron* sunt știri prezentate într-o formă accesibilă pentru ascultători. (Regula carantinei la care se supuneau tinerii era: Nicio știre despre Florența!) Prima povestire este o expunere în cheie comică despre cum să te descurci cu un cadavru în devenire; comedia maschează nenorocirea prea familiară pentru a fi înțeleasă.

Dar, în desfășurarea *Decameronului*, tonul și conținutul poveștilor pe care și le spun tinerii se modifică. În primele zile, totul e mai mult glumă și necuviință. Apoi, în ziua a patra, se spun la rând zece povestiri pe tema iubirii tragice. În a cincea: povești despre amanți care, după accidente

sau ghinioane teribile, își găsesc fericirea. Boccaccio scrie că, în vremea Morții Negre, locuitorii Florenței au încetat să mai țină doliu sau să-și jelească morții. Câteva zile mai târziu, tinerii povestitori din istorisirea lui ajung în sfârșit să poată plânge, spun ei că din pricina poveștilor imaginare despre iubiri tragice, dar mai probabil din cauza tristeții din sufletele lor.

Paradoxul poveștilor escapiste ale lui Boccaccio este că, în ultimă instanță, își readuc personajele — și, odată cu ele, pe cititori — în locul de unde au fugit. Primele povești străbat timpul și spațiul, pe când cele de la urmă se desfășoară adesea în Toscana sau chiar în Florența. Personajele istorisirilor se confruntă cu situații dificile pe care le recunoaștem ca fiindu-ne mai aproape de contemporaneitate. Niște șugubeți îi trag jos izmenele unui judecător florentin corupt — toată lumea râde. Un om sărac cu duhul pe nume Calandrino e păcălit și nedreptățit iar și iar — ar trebui să râdem? Ajungem în ziua a zecea să ascultăm povești despre cei care, confrunțați cu o lume în mod vădit crudă și nedreaptă, reacționează cu o noblețe aproape de neînchipuit. Sub acoperirea oferită de emoții — e doar o poveste — personajele încearcă și speranța.

Seria boccacciană de povestiri în ramă era ea însăși o structură veche căreia i s-a dat o viață nouă. În *O mie și una de nopți*, cadrul este reprezentat de Șeherezada spunându-i povești soțului ei, sultanul. Dacă sultanul se va plictisi, o va ucide pe Șeherezada, cum a făcut cu celelalte soții de dinaintea ei. Poveștile în ramă din *Panchatantra* prezintă personaje — adesea animale, uneori oameni — care traversează dificultăți, dileme, războaie. În toate aceste cazuri, poveștile sunt, într-un fel sau altul, salvatoare și în

același timp caracterul lor amuzant reprezintă unul dintre modalitățile principale în care pot salva o viață. Cititul de povești în vremuri dificile este un mod de-a înțelege astfel de vremuri și în egală măsură un mod de-a le rezista.

Tinerii din *Decameron* nu și-au părăsit orașul pentru totdeauna. După două săptămâni în care s-au ținut deoparte, au hotărât să se întoarcă. S-au întors nu pentru că se sfârșise molima — n-aveau niciun motiv să creadă că se terminase. S-au întors pentru că, după ce au râs, au plâns și au imaginat noi reguli de conviețuire, erau în sfârșit capabili să vadă prezentul și să se gândească la viitor. Povestea zilelor petrecute departe a făcut ca și povestea lumii lor să-și recapete strălucirea, cel puțin pentru scurt timp. *Memento mori* — amintește-ți că vei muri — este un mesaj valoros și necesar în vremuri obișnuite, când ar putea fi uitat. *Memento vivere* — amintește-ți că trebuie să trăiești — este mesajul *Decameronului*.

trad. O.F.

**RECUÑOASTERE
DE VËCTOR LAVALLE**

OKZONE

u-i ușor să găsești un apartament bun în New York, așa că închipuie-ți cum e să găsești o clădire bună. Nu, povestea asta nu-i despre cum încerc eu să cumpăr o clădire. Eu vorbesc despre oameni, bineînțeles. Am găsit un apartament bun și o clădire bună, în Washington Heights. Într-un bloc cu cinci etaje de pe 180th colț cu Fort Washington Avenue; un apartament cu două camere, mai mult decât suficient pentru mine. M-am mutat în decembrie 2019. Poate că înțelegeți deja unde bat. A lovit virusul și-n patru luni s-a golit jumătate de clădire. Unii dintre vecini au fugit la casele de vacanță ori s-au dus să stea cu părinții în suburbii; alții, cei mai vârstnici, cei mai săraci, au dispărut între zidurile spitalului aflat la 12 străzi distanță. Mă mutasem într-o clădire aglomerată și m-am trezit pe nepusă masă că locuiesc într-una pustie.

Iar apoi am cunoscut-o pe Pilar.

— Crezi în vieți anterioare?

Eram în hol, așteptând liftul. Asta se întâmpla imediat după ce se instituisese carantina. Ea m-a întrebat, iar eu n-am zis nimic. Ceea ce nu înseamnă că nu i-am răspuns. I-am zâmbit în felul meu vag și crispat, cu privirea în pământ. Nu sunt lipsită de maniere, doar neînchipuit de timidă.

E o stare care nu-mi trece orice-aș face, nici măcar când e pandemie. Sunt negresă și oamenii par surprinși când descoperă că uneori și noi ne purtăm stângaci.

— Aici nu mai e nimeni, a continuat Pilar. Deci precis că vorbesc cu dumneata.

Tonul ei reușea să fie direct și, în același timp, să rămână cumva șagalnic. Pe când se apropia liftul, m-am uitat în direcția ei și atunci i-am văzut pantofii. Oxforzi negru cu alb, bombeu ascuțit; porțiunea albă fusese vopsită ca să arate ca o claviatură de pian. În ciuda carantinei, Pilar își dăduse osteneala să încalțe așa o frumusețe de pantofi. Eu mă întorceam de la supermarket cu șlapii mei vechi și jerpeliți.

Am tras de ușa liftului și în cele din urmă am privit-o în ochi.

— Ia uite la ea, așa, bravo, a zis Pilar, în felul cum ai lăuda o pasăre sfioasă că ți s-a oprit pe deget.

Pilar avea poate cu vreo 20 de ani mai mult decât mine. Eu împlinisem 40 chiar în luna când mă mutasem acolo. Mama și tata m-au sunat din Pittsburgh să-mi cante „Mulți ani trăiască“. În pofida știrilor, nu m-au rugat să vin acasă. Și nici eu n-am lansat solicitarea. Când suntem împreună, îmi pun așa niște întrebări despre viața mea, despre planurile pe care le am, de mă transformă din nou într-o adolescentă irascibilă. Tata mi-a comandat totuși o mulțime de lucruri esențiale; mi le-a trimis prin poștă. Așa m-a iubit el dintotdeauna — asigurându-se că sunt bine aprovizionată.

— Am încercat să fac rost de hârtie igienică, a spus Pilar în lift. Dar a intrat lumea în panică, așa că n-am găsit nicăieri. Țștia-și închipuie c-o să scape de virus dacă au fundul curat?